

Korruptsiooni ennetamine valdade ja linnade töökorralduses

Kas omavalitsustes rakendatakse seaduses ettenähtud meetmeid korruptsiooniohu vältimiseks?

Airi Mikli

Kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolör

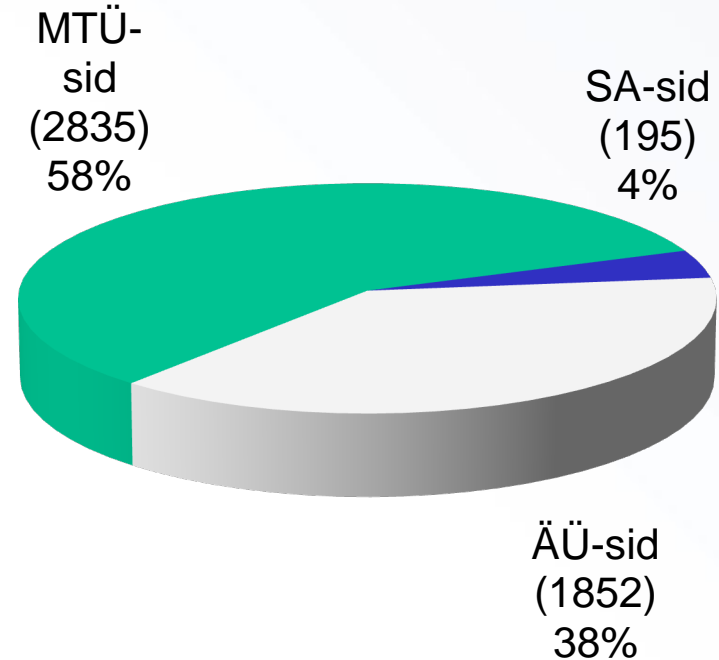
Omavalitsusjuhtidega ja teenistujatega seotud ühingute suhteline jaotus ühingu liigi järgi

volikogude liikmeid ca 3000 ja kohaliku omavalitsuse ametnikke ca 5500

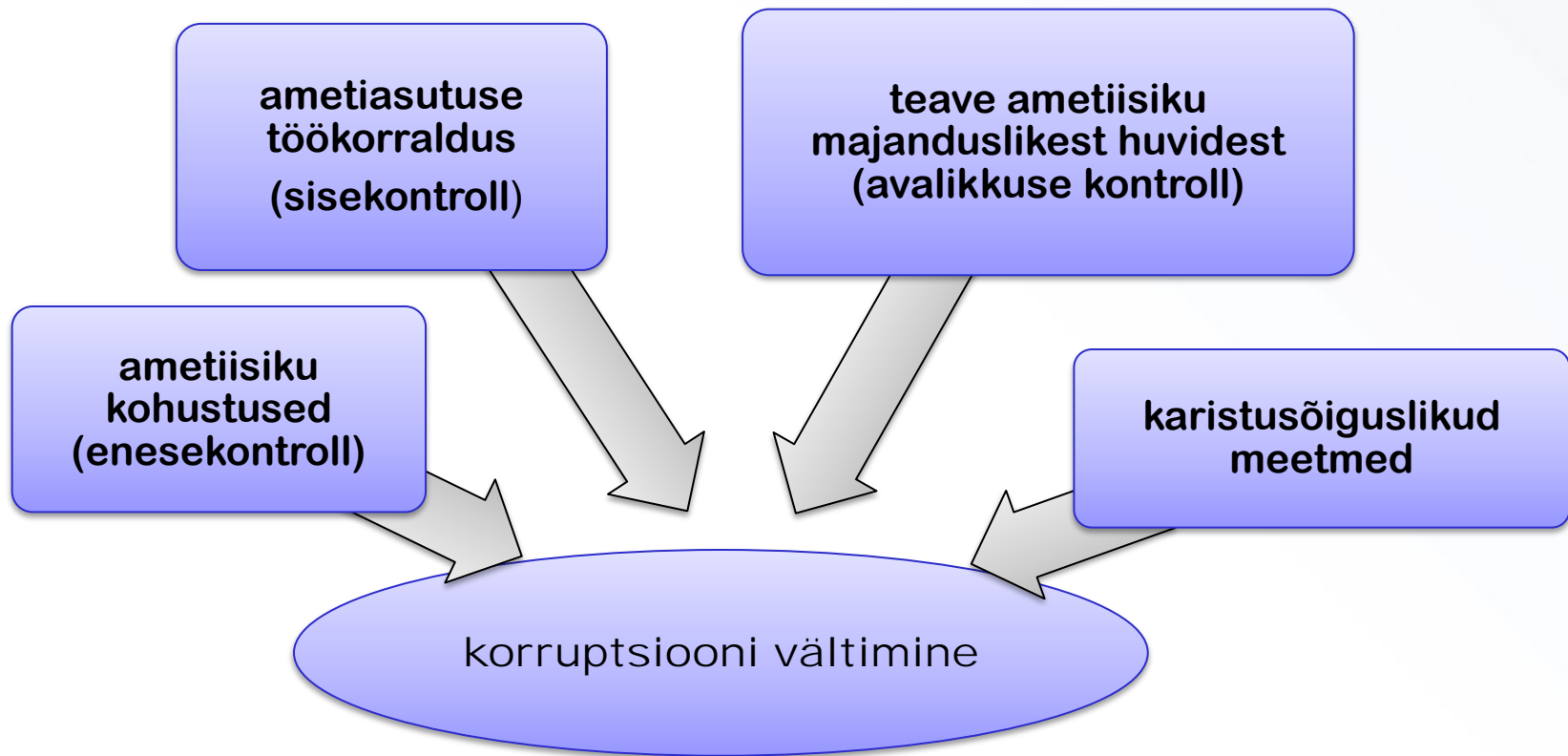
- **seos on ca 2 800 omavalitsuses hõivatud isiku ja ca 4 500 ühingu* vahel (ühingu juhatuse või nõukogu liige või aktsionär-osanik)**

**arvestus ei hõlma KOVi osalusega ühinguid*

- *1 omavalitsuse kohta on keskmiselt 14 omavalitsusjuhtide ja teenistujatega seotud äri- ja muud ühingut. Suuremates omavalitsustes ületab see näitaja üksikutel juhtudel ka 100 piiri.*

Peamised korrupsioonivastased meetmed avalikus sektoris

Korruptsioonivastane strateegia 2008–2012 on seadnud järgmised põhieesmärgid:

- korruptsiooni vältimine era- ja mittetulundussektoris;
- huvide konflikti vältimine ning avaliku sektori töötajate korruptsioonivastase hoiaku tugevdamine ja eetilise käitumise edendamine;
- korruptsiooni vältimine kohalikes omavalitsustes;
- korruptsiooni vältimine tervishoius;
- korruptsiooni vältimine riigi ja kohalike omavalitsuste asutatud sihtasutustes;
- korruptsiooni vältimine juhtimisõiguse taotlemisel, tehnöülevaatusel ja sõidukite registreerimisel;
- korruptsiooni vältimine erakondade rahastamisel;
- korruptsioonikuritegude uurimise tõhustamine.

Korruptsioonivastases strateegias kokkulepitud tegevuskava täitmine ei kulge probleemideta

Auditi ulatus:

- Kas omavalitsused kasutavad korruptsiooni ennetamiseks seadustega ettenähtud vahendeid ?
- Kas omavalitsuse ametiisikud on järginud kohustust hoiduda korruptsiooniohtlikest tegudest ja suhetest ?
- Auditeeritavateks olid 15 valda ja linna, kus analüüsiti asutuste korruptsioonivastast töökorraldust, ametiisikute teenistusväliseid tegevusi ning ametiisikute tehinguid omavalitsusega ajavahemikul 2007–2008.

Üldhinnang auditeeritud omavalitsustele:

- Riigikontrolli hinnangul ei tegeletud auditeeritud omavalitsustes korrupsiooni vältiva töökorralduse kujundamisega süsteemselt ja kõiki võimalusi ära kasutades.
- Mitmes auditeeritud omavalitsuses on rikutud ametiisikule kehtivaid piiranguid, mille tulemusena on tekkinud korrupsiooniohtlik suhe.

Auditi järeldused:

- **Kes on ametiisik?** Erinev arusaam ja praktika. Paljud auditeeritud ei ole sisuliselt hinnanud, millistele ametnikele nende asutuses korrupsioonivastasest seadusest tulenevad kohustused laienevad.
- **Millised töökorraldus tõhus?** Riske, protseduure, sisekontrolli meetmeid ei analüüsita. ametiisikule seatud piirangutest kinnipidamise kontrollimist võimaldavat töökorraldust ei ole loodud.
- **Alati selgita välja huvide konflikti võimalus!** Vahendid huvide konflikti vältimiseks ei leia järjepidevat kasutust.
- **Pea kinni kõrvaltegevuste keelust!** Mitmes auditeeritud omavalitsuses on ametiisik rikkunud kõrvaltegevuste keeldu.
- **Ära tee keelatud tehingut!** Osa omavalitsusjuhte on teinud keelatud tehinguid.
- **Valitse läbipaistvalt!** Avalikkuse informeerimine ametiisiku palgaandmetest ja ametiisikuga tehtud tehingutest on enamikul auditeeritud korraldatud puudulikult.

MHDd kogumisest avalikustamiseni on formaalne protseduur, mida üksikute eranditega korraldatakse nõuetekohaselt

- Kõikides auditeeritud KOVides oli kinnitatud MHDde hoidja, järgitud ka esitatud MHDde kohta arvestuse pidamist ning üldjuhul ka nende avalikustamisel (v.a Valga linn). Üksikud MHDde esitajad hilinesid.
- MHDsid ei olnud kontrollitud, mida põhjendati korruptsioonikahtluse puudumisega. MHDdes esitatud andmete õigsuse kontrollimine on KVS-i järgi deklaratsioonihoidja õigus, mis muutub kohustuseks vaid korruptsioonikahtluse tekkimisel.

MHDdega seonduv on hulk rutiinseid tegevusi – seaduses sätestatud kohustusi täidetakse, kuid antud õigusi ei kasutata. MHDdega kogutud teave ei leia korruptsiooniriski maandamiseks KOVide töökorralduses üldjuhul pärast avalikustamist täiendavat kasutamist ning MHD kui sisekontrolli töövahendi tähtsus on väike.

Piirangutest kinnipidamine oleneb ennekõike ametiisiku teadlikkusest, mis auditeeritud KOVide näitel ei ole alati olnud piisav. Teavitamine peab muutuma töökorralduse osaks.

- **KOV-i valitsuse ja volikogu liikmete palgaandmed olid veebilehel enamasti avalikustatud.** Puudusid Kaarma vallas ning osaliselt Kehtna vallas. Kuid veebilehel avalikustatud palgaandmed ei hõlma enamasti KOV-i äriühingute juhatuse ja nõukogu liikmetele makstud tasusid, millega oli võimalik tutvuda vaid kolme auditeeritu (Harku vald, Tamsalu vald, Vinni vald) veebilehel.
- Ametnikele **teadvustatakse kehtivaid piiranguid ametisse nimetamisel** ning volikogu liikmetele valimisjärgsetel esimestel istungitel. Hilisem teadvustamine on juhuslik.
- 15 KOV-ist 6 tegid ametiisikud **tehinguid endaga seotud eraõiguslike ühingutega**
- Kaarma, Türi ja Tamsalu vallavanem märkisid, et neil **puudub ülevaade ametnike kuulumisest eraõiguslike juriidiliste isikute juht- ja järelevalveorganitesse ning aktsionäride/osanike hulka.** Harku vallavanem väitis, et selline ülevaade on olemas ja vastavad andmed on edastatud ametnike endi poolt. Vaatamata väidetavale info olemasolule ei olnud Harku vallas rikkumiste lõpetamiseks midagi ette võetud.
- **KVS-is sätestatud tegevus- ja töökohapiiranguid rikkusid viie kontrollitud KOV-i** (Kaarma, Tamsalu, Türi, Harku ja Värskas vald) ametiisikud. Kahel juhul rikkusid vallavanemad keeldu kuuluda valla osalusega äriühingu juhtorganisse (Kaarma vallavanem ja Värskas vallavanem).

Auditi soovitused:

- **Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimehele:** Algatada arutelu Riigikogus menetletava KVS-i eelnõu (nr 539 SE) täiendamiseks, et kohustada ametisutuse juhti rakendama sisekontrollimeetmeid, millega tagada kinnipidamine ametiisikule seatud toimingupiirangutest.
- **Justiitsministrile:** KVS-i eelnõu (nr 539 SE) täiendamise korral, koostada seaduse jõustumisel juhendmaterjal nende meetmete rakendamise kohta (arvestada omavalitsuste erisusi, nt kuidas hinnata riske, kuidas kontrollida ametiisikute kohustuste täitmist jms).
- **Justiitsministrile ja regionaalministrile:** Analüüsida seniseid tegevusi perioodi 2008–2012 korrupsioonivastase strateegia rakenduskava meetmete „Siseauditi kohustuslikuks muutmine KOVides“ ja „KOVide siseauditi süsteemi kehtestamine seadusega“ täitmiseks ning hinnata sellega seoses vajadust rakendada täiendavaid meetmeid strateegias ettenähtu täitmiseks või strateegias muudatuste tegemiseks.

Riigikontrolli auditid
www.riigikontroll.ee